

**François
Villon**

Závět'

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla *Básně* tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Rudolfa Škeříka v roce 1927 (VILLON, François. *Básně*. Přel. Otokar FISCHER. Praha: Rudolf Škeřík, 1927. 114 s.).

Text díla (François Villon: *Závět*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

VILLON, François. *Závět* [online]. Přel. Otokar FISCHER. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/60/25/44/zavet.pdf>.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 21. 8. 2013.

OBSAH

Závěť.....	5
Balada o dámách někdejší doby	15
Nářek někdejší sličné zbrojmistrové	17
Balada sličné zbrojmistrové nevěstkám.....	20
Dvojbalada o bláznovství v lásce	23
Modlitba k Panně Marii složená pro Villonovu matku.....	30
Rondeau	32
Balada a modlitba	33
Balada o jazycích klevetníků	35
Balada-protest	37
Balada o zobáčku Pařížanek.....	39
Balada o tlusté Margot	41
Balada mravoučná	43
Rondeau	46
Rondeau	47
Balada kající.....	48
Balada závěrečná	49

Závěť

V třicátém roce mého žití,
ne zbrklého, ne zmoudřelého,
bylo mi hanbu na dno píti.
Ba, přemnoho jsem zažil zlého,
a kdo je strůjcem toho všeho?
Nikdo než Thibault d' Ausigny.
Biskupa ctí v něm velebného.
Však já ho ctít? To nikoli!

Nedal mi ani grešle půl
a nemám, proč bych se mu kořil,
rab jeho nejsem ani mul,
a nijak si mne nevyšňořil.
O vodě, o chlebu mne mořil
celičké léto vězením
a jako skrblík na mně spořil.
Jak se mnou on, tak Pánbůh s ním!

A jestliže mne lidé haní,
že mu prý zlořečím a lám,
já odpovídám: Ne tak, páni,
ne, nezlořečím, přísahám,
naopak, já zaň prosbu mám:
On-li byl ke mně milostiv,
ty, Ježíši, jenž vládneš nám,
buď duši jeho milostiv!

Však byl-li jsem jím sužován —
a víc, než budu vykládati —,
nechť se ho rovněž ujme Pán
a nechť mu stejné stejným splatí!
Církev, jež učí milovati,
„modli se za své vrahy“, dí;

nuž, stydím se, a chci se káti —
ať si to Bůh s ním vyřídí!

Ted' pomodlím se zaň, a rád:
budiž mi svědkem nebožtík
pan Jean Cotart, můj advokát;
a řeknu nazpaměť svůj dík,
neb v písmáctví mi chybí cvik.
Už modlitba mi sedí na rtu.
Nuž, pomodlím se, jak je zvyk
v kacírských zemích u pikhartů.

Ba, ježto se zaň modlit máme,
lze tomu přání sluchu dáti.
Jestliže žaltář trochu známe,
co tušíme tam psáno státi?
Já dovolím si citovati,
co stý devátý žalm dí:
„Nechať se dnové jeho zkrátí,
nechť přijde o své biskupství!“

I volám k Pánu Ježíši,
požehnanému synu Páně,
ať modlitbu mou vyslyší,
s níž se mu blížím odevzdaně.
Pán potupné mne vyrval haně
a setřel se mne onen kal:
Bud' chvála Synu, chvála Panně.
A pochválen bud' Ludvík král!

On Šalomoun bud' moudrostí,
měj Jakubovo posvěcení;
co do síly a chrabrosti,
té má, že víc už možno není;
i do příštího pokolení,
jež bude hostit tato zem,

buďtež mu dnové připočtení:
žij dlouho jak Metuzalém!

Ať krásné děti — samé kluky —
a ať jich plný tučet má!
Ať zdravím kvetou jako buky,
ať každý v boji vyniká
jak Karel Velký; veliká
buď jejich ctnost. A všichni z lože,
nad nímž znak našich králů plá!
Posléz ho vem v svůj ráj, ó Bože!

Protože sláb si připadám —
ne zdravím jen, spíš na statcích —,
pokavad vtip a smysly mám
(sic Bůh se nepředal mi v nich
a já jich nebral od jiných),
poslední toto pořízení
jsem udělal, jež v částech svých
ni v celku zrušitelné není.

Já roku jednašedesát
jsem psal to pořízení své,
kdy král mi milost ráčil dát
v hladové tvrzi mehunské,
že na světě jsem podruhé.
Chci věrně poroben mu býti,
pokavad bije srdce mé.
Dobro se nesmí zapomněti.

Vím jedno ze svých toulek všech:
ta úzkost, v níž jsem naříkal,
mé zoufalství, můj každý vzdech,
jenž se tak strastně z prsou dral,
až otupěl můj bol a žal —
víc o života smyslu poví

než to, co Averroes psal
výkladem k Aristotelovi.

Když po světě jsem křížem kráž
jak žebrák bloudil, křížák pěší,
za ruku vzal mne Mistr náš,
jenž – vím to z Písma – chodec těší:
nechť byl můj život sebetěžší,
já město Naděj zřel tam státi;
nechť sebehůře hříšník hřeší,
nejhůř je: v hříchu setrvati.

Já dobře vím, že hříšný jsem,
však Tvůrce, jenž mne z prachu zdvih,
nechce mne přec mít umrlcem;
chce, abych kál se z hříchů svých.
Smrt – to je totéž jako hřích.
Bůh – život jest a k nám se sklání.
Budu-li kát se z činů zlých,
božího dojdu slitování.

Kdybych si myslil, že mým skonem
se krapet dobra vykoná,
já k smrti odsoudím se honem,
jako bych bestie byl zlá.
Mnou nikdo křivdy nedozná,
pěšky si choď, či v truhle nes se.
Však chudák zemře-li jak já,
hora se věru nezatřese. –

Žil jednou jistý Diomed,
když Alexandr kraloval.
Ten jako násilník si ved
a cizí lodi raboval.
Konečně chytli ho a král
s nímarci naložit chtěl zle:

když lupič před ním v poutech stál,
měl potrestán být na hrdle.

I táže se ho panovník:

„Proč pirátství se oddáváš?“

I odpoví mu loupežník:

„Proč, pane, pirátů mi láš?

Že vyjíždím — jak dobře znáš —
jen s kocábkou, ne s dvojstěžníkem?

Mít výzbroj, jako ty ji máš,

byl bych, čím ty jsi: panovníkem!

Co dělat! Člověk nemá viny!

Co naložil ti osud, nes!

Osud je vinen, nikdo jiný;

a já, já zkusil jako pes!

Když můžeš, odpusť mi! a věz:

kde chudoby je víc než dost —

to ví už každé dítě dnes —,

tam nerodí se samá ctnost.“

Vrtalo mozkiem knížecím,

co Diomed mu pověděl,

až: „Tak ti osud zaměním:

z neštěstí na šťastný,“ mu děl.

Tu do sebe ten zbojník šel,

žil poctivě a podle práva.

Z latinsky dochovaných děl

je tato historická zpráva.

Mne kdyby Bůh tam postavil

a kdyby král v svém dobrodiní

mne statky světa obdařil

a pořád já bych, roven svini,

ved hříšný život, který špiní —

tak ať mne k špalku vleče kat!

Nuzota z lidí lotry činí
a vlky z lesů žene hlad. —

Je mi tak líto mého mládí,
kdy frajeřil jsem, dováděl;
sám Bůh ví, kam ta léta pádí,
a já bych zadržet je chtěl.
Můj mladý čas! Kam odešel?
Či odklusal? Kdo může říci?
Najednou někam odletěl
a nenechal mi vůbec nic.

Je pryč a pryč, a já tu trčím
jak nahý v trní, zdrán a mdlý,
já chudý na duchu se krčím,
bez renty, černý, omšelý,
rozvaděn s přízní, s přáteli;
i nejmenší mne znát se vzpouzí —
prý nikdá se mnou neměli;
a to jen proto, že jsem v nouzi.

Já za hýření nevydával
ni za pamlsky vybrané,
a jestliže jsem milovával,
výdaje neměl přehnané —
a z cizích kapes teprv ne —
a zkrátka, moje živobytí
nebylo nijak nákladné,
abych snad výčitky měl míti.

Já miloval, to nezapírám,
a miloval bych ještě rád,
teď řemenem však břicho svírám —
a v srdci žal a v břichu hlad,
to je pak těžké milovat;
chceš-li se kochat svými city,

dřív o žaloudek musíš dbát:
neb k lásce hbitý, jen kdo sytý.

Ach, kdybych já byl studoval
v svém mládí bláznivém, můj Bože,
a na dobré se mravy dal,
teď měl bych dům a měkké lože.
Však způsobilé já dítě? Cože?
Já za školu jen chodil, běda!
To slovo bolí jak hrot nože
a skoro dál mi psát už nedá.

Já lehkovážně bral jsem slova:
„Radujž se ergo v jinošství,“
ač kniha Ekklesiastova
těž jinou hude, ježto dí,
že nemáme dát na mládí:
„Jinošský věk a mladá pýcha,“
tak nějak onen výrok zní,
„to marnost je a rozkoš lichá.“

Mí dnové byli rychlejší
než člunek tkalce, beze mdlení
mi odlétli, jak Job to dí,
a tak jsou všichni pohlceni...
Dílo se spraví bez prodlení,
když zadrhne se někde nit.
Mně ničeho se bát už není,
neb smrt je konec, smrt je klid.

Kde jsou ti švarní galáni,
co znal jsem za dnů odlétlých,
kde toulání a zpívání,
kde slova, samý žert a smích?
Několik je už umrlých,
ni prášek z nich tu nezůstal:

jim pokoj buď tam v nebesích,
Bůh toho spas, kdo pozůstal!

Z těch živých jedni, bohudíky,
jsou páni nebo v ouřadu,
druzí se stali hadrníky
a znají chléb jen z výkladů,
a třetí šli zas do řádů,
však leckterý ten celestýn
nedělá církvi parádu.
Tak rozhodil nás Hospodin.

Těm velkým Bůh-li dobře činí,
o jejich pokoj pouze dbá,
mimořádného dobrodiní
jim doopravdy netřeba.
Však nás, kdo zbyli bez chleba,
nás, kterým život chutná hořce,
nechť trpělivost kolébá!
Ti druzí mají větší porce;

vínečka mají chlazená,
omáčky, rybu, paštiku,
míchaná vejce, sázená,
i různé druhy moučníků;
a nepodobni zedníku,
jemuž jsou k ruce přidavači,
nepotřebují číšníků:
sám každý ze sudu si stáčí.

Nuž, nechme bídu bídou být
a přejdět k lahodnější věci;
kazí to beztak apetit,
nuzotou nudu zahánět si,
neb chudoba, jak známo přeci,
a hlad, a co jim podobno,

to buřiči jsou prostořecí,
výřeční aspoň pošeptmo.

Jsem chud od svého narození
a nuzný dům to, jenž mne zplodil.
Otec měl všeho víc než jmění;
těž po dědečku by se podíl
(jen kdyby jaký byl) mi hodil,
však zevšad bída na nás lezla.
Na rovu těch, z nichž jsem se zrodil,
nevidět koruny ni žezla.

„No, neplač, co se vlastně stalo?
Jen chudobu máš za malér?“
tak mne mé srdce těšovalo;
„člověče, radš to takhle ber:
ať nemáš, co měl Jakub Cuer,
nekřič a nebud' nevděčník:
líp kazajku mít plnou děr
než boháč být, leč nebožtík!“

On boháč... byl. On pánem... byl.
Ach, pane můj, a už jím není.
Jak že to žalm vyjádřil?
„Hledej ho. Není k nalezení.“
Dalšího nechám rozvedení,
jež se jen kazatelů týká;
k tomu jsou kněží stanoveni
z řehole mnicha Dominika.

Hvězdnatý tedy diadém,
nechť mne to sebevíce kručí,
já po andělich neměl jsem.
Můj otec umřel. Bůh spas duši,
tělo tlí v hrobě, jak se sluší.
I matička mi dokoná,

chuděrka žena, však to tuší.
A po nich zemřu také já.

Já vím, že boháče i chámy,
ctné, nectné, kněze, laiky,
měšťanky v čepcích, skvělé dámy
s naškrobenými krejzlíky,
mudrce, blázny, skrblíky —
ať je kdo skromný nebo hrd,
ať malý nebo veliký —
odvede všechny stejně smrt!

Nechť Paris to, nechť Helena je:
umírá; každý s bolestí.
Nedýchá, chroptí, umíraje:
srdce se ještě v křeči chví;
a pot, ten pot, ach, Bůh to ví!
A bratra není, sestry, děcka,
kdo by moh oběť přinést,
chtě trpět zaň ta muka všecka.

Smrt přišla. Zvadle ležíš, bled.
Naběhnou žíly. Nos se zkříví.
Krk do šířky jde. Brada vpřed.
Otekou klouby. Prasknou čivy.
Ó ženo, zázraku ty živý!
Ty sladké tělo zářivé,
hle, budoucnost, jež na tě civí!
V ráj můžeš, ale neživé.

Balada o dámách někdejší doby

Kdeže, ba kde je — kdo as ví? —
ta Flóra, co kdys v Římě žila;
kde Alkípa, kde Thais dlí,
jež rodnou sestřenkou jí byla;
kde Echo je, ta horská víla,
jíž slova sladce se rtů jdou,
kde bohyně ta přespanilá?
Ach, kdeže loňské sněhy jsou!

Kde učence ze St. Denis:
kde Abelardova je milá —
byl ztrestán za svou lásku k ní,
vzali mu úd, v němž mužská síla —,
dál: Marguerite, jež přivábila
v svou věž sta žáků choutkou lstnou,
aby je v Seině utopila?
Ach, kdeže loňské sněhy jsou!

Kde se svou písni slavičí
královna Blanka, lilje bílá,
kde Alis, kde se Berta skví,
kde ta, jež v Anjou vévodila?
Kde Jana, jež se s Brity bila
a pak šla na smrt hrdinskou?
Kde jsou, ó Panno bohumilá?
Ach, kdeže loňské sněhy jsou!

Zanechte zbytečného díla,
je po nich pátrat marnou hrou;
jen vůně refrénu vám zbyla:
Ach, kdeže loňské sněhy jsou!

Nechť se to hejskům jinak zdá:
je pomíjivý tento svět

a smrt nás všechny v hrsti má.
Tím utěšuj se chudý kmet,
jenž hýřil za svých mladých let
a popíjel a žertoval
a na nějž směšno pohledět,
kdyby i v stáří žil tak dál.

Líp sluší mu být žebrákem;
ať tedy žebrá, je-li chud.
Po smrti touží nocí dnem
a tak ho tíží jeho trud,
že nemít z Boha strach a stud,
k čemusi hroznému by sáh;
a leckdy přec ho zmůže blud
a skončí jako sebevrah.

Nechť v mládí žil, jak velí vkus,
teď za každé své slovo zkusí.
Z psa olezlého vždy jde hnus;
dělej co dělej, všem se hnusí.
Když mlčí, až se málem dusí —
no, němý blázen bezzubý!
Jak cekne, hned ji sklapnout musí:
prý nevidí si do huby.

A stejně ubohé ty babky:
do čeho kousnout nemají;
a když tak vidí mladé žabky
se spouštět — a ne potají —,
proč je tak dávno, reptají,
a jakým právem stvořil Pán.
A On, když baby spílají,
radš mlčí jako zařezán.

Nářek někdejší sličné zbrojmistrové

Slyším, jak babka naříká,
jež slula „sličná zbrojmistrová“,
a nad ztraceným mládím lká:
„Ha, starobo,“ zní její slova,
„ty z pokolení Jidášova,
cos na mne dolehla tak brzy?
Já chtěla bych být holka znova.
Zabila bych se, svět mne mrzí.

Vždyť moc já měla nad písaři
od Pánaboha samého
a nad knězi a nad kramáři.
Nebylo tenkrát mužského,
abych nemohla každého
si kolem prstu omotat,
jen vybylo-li na něho,
co ani pes by nechtěl brát.

Co pánů jsem já hloupá husa
ze samé lásky oslyšela,
to pro jednoho miliusa,
anžto tak ráda jsem ho měla!
Ať s jinými jsem vyváděla,
ten surovec mé srdce měl.
Ach, co jsem pro něj vytrpěla,
a on jen prachy na mně chtěl!

A já tím víc ho měla ráda,
čím víc mne, sprostáák, tlouk a bil:
mlátil mne přes hlavu a záda,
ale jak „líbat!“ poručil,
hnedlinko si mne ochočil
a na chvílku ten pobuda —

to jsem to chytla! – něžný byl.
Co z toho? Hřích a ostuda.

Umřel, už je to třicet let,
já stará rachota tu zbyla;
a když se takhle dívám zpět,
čím teďka jsem a čím jsem byla,
tak jsem se tuze proměnila!
Když se tak vidím celá nahá,
jsem kost a kůže, mrcha shnilá,
až je mi mdlo: smrt na mne sahá.

Kde je to čelo běloučké,
vyduté obočí, blond vlasy,
kde ohnivé ty oči mé,
kterými, když jsem zmanula si,
já každičkého nabrkla si?
Kde důlek v bradě, pěkná ouška,
nosánek vyzývavé krásy,
kde tvář a pusa červeňoučká?

Kde útlé paže, ramínka,
kde ruce s prsty hladícími,
solidní, pevná stehýnka,
kde tajle s boky stvořenými
chlubit se v lásce vítězstvími,
kde prsíčka, dvě kuřátka,
kde nožky mé a mezi nimi
ta roztomilá zahrádka?

Teď čelo samou vrásku má,
teď zbělel říďounký můj vlas,
obochi moje pelichá,
mžourají oči, oheň zhas,
tvář zvadlá, nakřápnutý hlas,
nos bambula a schlíplé boltce,

tohleto zbylo ze všech krás,
co záviděli mladé holce.

Takhle se končí lidská krása.
Denně se hrbím víc a více,
ruce mám bez krve a masa,
boky se třesou viklající,
prsa se tratí scvrkající,
stehna, dřív zlatý poklad můj,
jsou skvrnitá jak jaternice,
a moje zahrádka – no fuj!

Tak, staré kurvy mezi sebou,
my svého mládí želíme,
jsme v chumlu, když nás hnáty zebou,
a v kamínkách si topíme
na bobku tam dřepíme.
A někdy leckterá z nás řekne:
Jo, světa běh tu vidíme...
A jednou byly jsme tak pěkné!“

Balada sličné zbrojmistrové nevěstkám

„Jen pomni, ach rukavičkářko,
jež mnou jsi byla vyváděna,
i pěkná Běto příštípkářko,
v čem že tvá jediná je cena.
Ber každého! Bud' spokojena,
ať cvalík je, ať povytáhlý;
neb stáří, to je bídná měna
tak jako mince, kterou stáhli.

A tobě, hezká uzenářko,
tím tancováním poblázněná,
a tobě, Míno čalounářko,
má zkušenost nic neznamená?
Však zavřeš krám, až nahrbená
budeš jak mnich a pysk tvůj zprahlý;
jak zestárneš, jsi vyřízena
tak jako mince, kterou stáhli.

A pozor, Žando čepičářko,
maličko, a už nejsi chtěna,
a ty zas, Káčo košičkářko,
nebud' k nim tolik nabručena.
Babka je všemi odháněna,
leda by koutky k vtípu stáhli;
je ohmataná a je cenná
tak jako mince, kterou stáhli.

Holky, co před vámi tu sténá,
ta propukla v svůj nářek táhlý,
protože už je vyřazena
tak jako mince, kterou stáhli.“
Tohleto mravné poučení
jim dává kráska byvších dnů.

Ať lekce moudrá je či není,
chtě mít ji do akt vloženu,
dal jsem ji zapsat Freminu;
ten lajdácký můj tajemník
ať udělá, co kážu mu!
Je pán, jaký je služebník.

Zlé nebezpečí známo je mi,
v něž láska lidi uvrhá,
však čekám, že se namítne mi:
„Ta faleš odradit nás má,
k níž radila ta baba tvá?
To zrcadlo je trochu křivé
a ty jsi blázen, se nám zdá:
vždyť to jsou ženské nepoctivé;

jen pro peníze milují,
milovány jen pro chvíli;
jim jedno, s kým se milkují,
jim k smíchu, měšec kvílí-li;
v čích rukou posud nebyly?
Proto jen ženě počestné
má věnovat své úsilí,
kdo čest má v těle; jiným ne.“

Tomu, kdo vede tyhle řeči,
dím, že nás nedovedou nikam
a nijak že mne nepřesvědčí;
počestných holek prý se zříkám,
však otázka je — já zas říkám —,
zda dívky ony prodejné,
s kterými já se denně stýkám,
nebyly rovněž počestné.

Vždyť nežli přišly do toho,
co se jim dneska vytýká,

z nich každá jenom jednoho
si vzala za milovníka —
ta laika, ta klerika —,
to proto, aby uhasily
své lásky muka veliká,
jež v těle jim jak oheň šílí.

Tak přítele si vybraly,
jak radí mravů hlídači,
a potají se líbaly.
Leč bývá, že jim nejsladší,
je-li jen jeden, nestačí,
i počnou se mu vyvíjet
a měly by tak nejradši,
kdyby je líbal celý svět.

Častokrát si tím hlavu lámu,
čím k tomu ženy hnány jsou;
nu — ač mám v úctě každou dámu —
patrně ženskou náturou
a že jim počty k duhu jdou:
neb všeobecně známo jest,
že jednotka jen půl je dvou
a dvakrát tři že dělá šest.

Dvojbalada o bláznovství v lásce

Tak milkujte si jenom dál
a chod'te, kde se slavnost slaví;
nikdo tím ještě nezískal
a natlučete si jen hlavy.
Bláznovské lásky smyslů zbaví:
Šalomoun měl jich na tisíc,
Samson tím přišel o své zdraví.
Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!

Na floutnu sladce Orfeus hrál
a dudal, dudal bez únavy,
aby ho Kerber nesežral,
pekelný netvor čtverohlavý.
A Narcis, krasavec ten pravý,
miloval pořád víc a víc,
až vrh se z toho v potok dravý.
Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!

Či příkladně Sardanapal!
Ten začal příst: on, rytíř rvavý,
tak si tu lásku k srdci bral,
až na sebe bral ženské hávy.
Či David král, ten prorok lkavý:
zhléd v lázni pěknou zadní líc
a nechal žalmů, jak byl žhavý.
Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!

Syn Amon, ten to taky znal:
jak jed by koláčky, se staví,
to jenom, aby s Thamar spal,
svou sestřičkou, chlap dolézavý.
A Herodes, jež tanec baví,
za rej a píseň dal si říc:

sťal Křtitele, jak Písmo praví.
Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!

A čímpak já se chudák stal?
Jsem z toho celý zmalovaný
a byl jsem nahý, nač bych lhal?
Kým vzkazy lásky té mi dány?
Káčou mi byly posílány
a Noel slíz jich polovic.
Ej, svatba! Pro Kristovy rány!
Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!

Tak tedy aby zanechal
těch žáček žáček nenechavý?
A to zas ne! To radš by stál,
kde na hranici kouř je čpavý;
jsou sladší sirupové šťávy!
A přece volám z plných plic:
Ať neřád blond je nebo tmavý —
šťasten, kdo s tímhle nemá nic!
Ta, které já tak věrně sloužil,
tak upřímně, tak beze lsti,
ta, pro niž jsem se dlouho soužil
a snášel tolik neštěstí,
kdyby mi byla řekla: „Jdi!“
(ach, neřekla to), „nechci tě,“
byl bych se hleděl vyplésti
a uniknout jí ze sítě.

Ať cokoli jsem vykládal,
tam mne sic nepobízela,
však poslouchala pěkně dál;
v své blízkosti mne trpěla,
ba poblizoučku docela,
a tak mne k různým zábavám

i důvěrnostem sváděla.
A nebyl to než pustý klam.

Ba klam, a pravdy ani stín.
Lhala mi, že je popel mouka,
a z bronzu dělala mi cín,
z čepice klobouk, můru z brouka;
říkala „pole“ místo „louka“
a ambíčka mi pletla s terny;
prý noc je, když se oko kouká,
a bílý sníh byl zase černý.

Prý z teletiny vzniká mrak
a na nebesích kastrol zřela,
prý líp než víno chutná lák,
kedluby na kapustě chtěla,
za kavalíra mnicha měla,
hýřila zvala š kudlilem,
zkrátka a dobře vyváděla
mne v jednom kuse aprílem.

Tak jsem to samou láskou chyt!
Ta nabrala mne ze všech stran!
A kdopak by jí nenalít?
Bud' ze stříbrné příze tkán,
přec láskou nadranc bude zdrán.
Což nezřídila mne? Ach ano!
Kamkoli vrtnu se, jsem zván
„milenec, jemuž košem dáno“.

Teď já však lásce dávám koš
a vojnu vypovídám jí.
Už ani ránu! Ani groš!
Mne tyhle ženské zmáhají!
a já jim dím: Já nehraji!
Jestliže dřív jsem tancoval

v tom mileneckém mumraji,
už, přísahám, jsem dohopsal!

S láskou jsem hotov, jak jsem řek;
necht' jiný, chce-li, o ni dbá.
Vracím se od těch odboček,
neb jinam míří zpověď má.
A jestli se mne někdo ptá,
proč lásce zlořečím tak zle,
já odpovím: Kdo umírá,
svým dědicům má říci vše.

Jak mnich už chrchlám ukrutně,
čekaje svoji hodinku,
a hrdlo, sakra, žízní schne.
„Tohleto,“ slyším Márinku,
„je mladík? Hele chudinku!
vždyť je to utahaný tahoun!“
Sípám jak dědek, božínku,
a nejsem nic než mladý kapoun.

Bud' chválen Pánbůh a ten chlap,
co mi tu díru nadrobil,
co udělal mi z hrdla žlab,
aby tam samou vodu lil,
a roubíkem mne nakrmil.
Modlím se, když naň vzpomínám,
aby mu Pánbůh nadělil...
S tím biskupem já účet mám!

Jak jsem mu žehnal, žehnám dál!
S ním chci též správci dík svůj vzdát:
byl hodný též oficiál
pan Plaisance, jenž měl plezír rád,
a rovněž Robertek, ten kat,
co hostil hosty žaláře.

Budu je všechny milovat,
jak Bůh miluje lichváře.

Už roku šestapadesát
ledacos, jak mám v paměti,
se zdálo mi odkázat,
když z města jsem chtěl odjeti;
nesprávný titul „Závěti“
byl tomu dáván z různých stran.
Jak se mám k tomu stavěti?
Člověk svých věcí není pán.

Ty odkazy mé platí dál,
nechť je v nich náklad nemalý.
A kdyby někdo nedostal
věci, jež se mu připsaly,
hned jak mé tělo zahalí,
jdi na mé hlavní věřitele,
co zaživa mi sebrali
vše od svršků až do postele.

Dost. S přípravami hotov jsem
a začnu tedy odkazovat:
Slibuji před svým písářem —
nespí-li, má to zapisovat —,
že se chci velkodušně chovat
k dědici svému každičkému
v té závěti, již prezentovat
království možno francouzskému.

Srdce mi vypovídá již;
jen sípu, jak mi vážne dech.
Fremine, sedni k lůžku blíž,
ať neslyší nás žádný špeh;
pojď, budu diktovat, mám spěch,
a inkoust, papír, péro vem.

Má to být dvakrát ve spisech;
dej to pak opsat. Započnem.

Tak předně nebohou svou duši
vydávám svaté Trojici
a poroučím ji, jak se sluší,
Marii Panně zářící;
já, o svou spásu prosící,
andělských devět vzývám kůrů,
ať před nebeskou stolicí
ráčí mou duši nésti vzhůru.

Item, své tělo odevzdávám
veliké naší matce, zemi,
čímž chudou stravu červům dávám:
hlad zepsul mne jak úbytěmi.
Dát tělo půdě neleňte mi:
z prachu se zrodilo, v prach padá;
vždyť každá věc, jak známo je mi,
tam, odkud je, se vrací ráda.

Item, jenž nad otce mi byl,
můj mistr Guillaume de Villon,
k němuž jsem já se přitulil
jak dítě k matce místo bon;
z bryndy mne dostával, však on,
on nic se z toho neraduje;
leč věz, že radostný je tón,
jímž se má láska ohlašuje.

Item, své chudé matičce
z vděčnosti píseň odkazují
na počest Boží rodičce;
já jejích trampot pamatuji
a ničím dost jí neděkuji!...
Není nám azylu a statku,

když neštěstí a nouze dují,
než vzýváme-li Boží matku.

Modlitba k Panně Marii složená pro Villonovu matku

Královno nebes, je ti podrobena,
má kněžno, propast pekelná i zem;
přijmi mne — buď si nicotná má cena —
k těm vyvoleným svým bytostem,
tvá ponížená křesťanka já jsem.
Tvou milostí, má vládkyňe a paní,
se rozhřeší mé hříšné putování,
neb nelze ráje bez ní dosíci.
Co říkám, není plané povídání:
já v této víře žít a umřít chci.

Tvým Synáčkem jsem všechna prostoupena.
Kéž stejně přímlovčího najdu v něm
jak Maří z Egypta, jak Majdalena,
jak Teofil; byl zlákan satanem
a zapsal se mu v pokušení svém,
a přeci u vás došel smilování.
Kéž toho hříchu láska tvá mne chrání,
ó Panno, tělo Páně nosící,
ty, jejíž panenskost se neporaní!
Já v této víře žít a umřít chci.

Já chudinká jen, staříčká jsem žena.
Číst neznám, cizí naukám jsem všem.
Znám obraz v kapli, kde jsem přífařena:
zde ráj — je harf a světla příbytkem;
tam proklatci se smaží v ohni zlém.
Zde vidím hrůzu — tam zas libé hraní.
Ó, přej mi, svatá, toho radování,
kam uchýlit se smějí hříšníci,

když k víře přiznají se bez váhání.
Já v této víře žít a umřít chci.

V sobě jsi, Panno, nesla požehnání,
Ježíše, vládnoucího do skonání.
Lidské vzal na se poklesky a lkání.
Lét z nebe přispět zemi hřešící.
On mladý život krvavou dal daní.
Náš pán je, před ním zbožnost má se sklání.
Já v této víře žít a umřít chci.

Item, Ythieru Marchantovi,
jemuž svůj meč jsem kdysi dal,
verš dávám kratičký a nový,
aby jej v píseň předělal
jako „De profundis“ hrál
nad rovem těch, jimž galán byl.
(To bych se nediskrétním stal,
kdybych i jména vyzvonil.)

Rondeau

Smrti, že potěšení mé
mi odešlo, jen ty máš vinu.
A nemáš dosti na tom činu?
Chceš odvésti si také mne?
Nuž, ať můj život povadne!
Ale proč přišlas pro dívčinu,
smrti?

Dvé těl — a srdce jediné.
Když srdce zemřelo, nechť zhynu,
či ať mám život, život stínu,
jako žití neživé,
smrti!

Item, já svému obhájci —
už mrtev je, slul Jean Cotart —
svůj nedoplatek splatit chci.
Haléřů dlužil jsem mu pár
tenkrát, když přísný soud svůj spár
pro jistou ženskou na mne vložil.
Prosbu, jež balady má tvar,
za jeho duši já jsem složil:

Balada a modlitba

Praotče Noe, vinic pěstiteli –
Lote, jenž zpil ses do bezvědomí,
až Amor, jemuž se tak těžce čelí,
s dcerami tvými spát tě naved lstí
(čímž nijak nechci dotknout se tvé cti) -
a ty, jenžs v Káni dbát měl o pohár:
vás tré já vzývám: mezi vás ať smí
ten slavný pijan, mistr Jean Cotart!

Byl téže krve, jakou vy jste měli,
a bezvadně to uměl, toť se ví;
pro kočku jeho majetek byl celý,
však pil to nejlepší a nejdražší;
v té věci nebyl nijak nedbalý,
džbán z rukou nevyrval mu žádný svár.
Nuž, v ráj ať vejde, páni převzácní,
ten slavný pijan, mistr Jean Cotart!

Usínal, zmožen, ne vždy na posteli.
Můj zrak ho pořád potácet se zří;
kdys v krámku se mu nohy poroučely –
to byla boule! posud vidím ji.
Ať zkrátka ranní čas, ať půlnoční,
on bez únavy hasil hrdla žár.
Nuž, hluši nebud'te, až zabuší
ten slavný pijan, mistr Jean Cotart!

Vždyť ani plivat na zem neměl kdy.
Volal jen „Pít! Mám v hrdle suchopár“ –
on, který žíznil, jako žíznil vždy,
ten slavný pijan, mistr Jean Cotart.

Item, dva bratry vyřazují,
vykutálené klevetníky.

Perdrier Jan a Frantík slují;
jazyky mají jako dýky,
však já znám čelit, bohudíky,
těm udavačům Perdrier.
Jakže lze vyzrát na jazyky?
Prostinký na to recept je:

Balada o jazycích klevetníků

Vem arzenik a olovo tam vlej,
posypej sírou, co se svařilo tu,
nehašeným to vápnem zamíchej,
pak rozkrájej tam propocenou botu
a z židovky tam vetři nečistotu;
z malomocného opatři si hlen,
žluč z vlků, lišek, jezevců a fen,
s utrejchem svař to, zalej do aspiku,
aby to bylo hodně ostré jen,
a škvař v tom jazyky svých klevetníků!

Z mozečků koček přísadu tam dej,
těch, co se bojí vody – tak půl lotu –,
dále – což nepřijde tě laciněj –
ze vzteklé čubky něco slin a potu
a z leklé tresky ploutevních dvě hrotů.
Potom to nakap do smrdutých pěn,
do nichž byl krysí čumák namočen,
v nichž plovou pulci obouživelníků
a v nichž byl potěr z ropuch rozetřen,
a škvař v tom jazyky svých klevetníků!

Té směsi se jen dřívkem dotýkej,
sic by tě ohrozila na životu;
dvě kapky krve do ní zakvedlej,
co ranhojiči stříkly na kalhotu,
a pak tam seškrab ještě horší slotu:
vřed z rakoviny, otok zpuchlých vén
a konec konců vraz tam z čankru šlem
a též – to bordelů díím zákazníkú –
vodu, jež zbyla z jisté lázně žen,
a škvař v tom jazyky svých klevetníků!

Z těch lahůdek-li ragú připraven,
proced' jej plátnem z podělaných plen –
to lepší je než lít to do cedníku;
trus prasat vem, to zvlášť si připomeň,
a škvař v tom jazyky svých klevetníků!
Item, pro mistra Courault je
tu připravena replika
na slavnou báseň „Franc Gontier“,
kde vzdána chvála veliká
všemu, čím venkov vyniká:
též chudobě tam vzdán je dík,
na niž přec kdekdo naříká.
Z té pochvaly můj protest vznik:

Balada-protest

V útulnou komnatu já dírkou hleděl,
kde hoří krb a čaloun stěnu kryje;
v lenošce tlustý kanovník si seděl,
po boku ležela mu Sidonie,
pěstěná dáma sněhobílé šije.
Jsou samý smích a žert a hodokvas
a líbají se v noční, denní čas,
když přitulí se k sobě, vysvlečení.
Jen jedním chmura rozptýlí se as,
žít v komfortu: ach, nad to v světě není!

Franc Gontier se svou Helou kdyby věděl,
jak slad'ounce se v pohodlíčku žije,
tak by asi nadšenec ten neděl,
že spása jediná jen v cibuli je
a v podmáslí, jež k česneku se pije.
Pod růží ležet je jim krásou krás?
Kde lože s lenoškou je — ptám se vás —,
zda v ceně nestoupne to poležení?
To přec jen něco jiného je zas!
Žít v komfortu, ach, nad to v světě není!

Jim chléb je stravou všedních dnů i neděl,
jen vodu do sebe ten párek lije.
No, já bych ani den tam nevyseděl:
mně všichni ptáčci, odsud do Sýrie,
nic nedí o vnaďách své poezie!
Ať Gontierovic pijí vzduch a jas;
z přírody sajte úžas nad úžas,
pod šípkem líbejte se do umdlení!
Nechať je zdrávo pěstít štěp a klas —
žít v komfortu, ach, nad to v světě není!

Kdo tedy že má pravdu? Sud'te nás!
Co mne se týká, říkám bez mučení,
už v dětství slyšel jsem ten moudrý hlas:
Žít v komfortu, ach, nad to v světě není!

Item, dbej, slečna de Bruyères,
jež výtečně se v písmu zná,
o vyšší výchování dcer
pomocí Evangelia.
Ta cvičení svá odborná
s nimi, co klofou zobákem,
nechť někde mimo hřbitov má.
Nejraděj z tržiště je vem!

Balada o zobáčku Pařížanek

Sic dobrou vyřídilku mají
jak v Benátkách, tak Florentňanky
a s kuplířstvím to slušně znají.
Věru, že ani Lombardňanky
nenosí na svých pusách zámky,
věru, že lecco svede Řím
i Savojsko a Janovanky —
však Paříž, Paříž hraje prim.

Prý náramně též vynikají
v té věci Neapolitánky
a povídkám nezadají
Prušačky ani Porýňanky:
též Řekyně jsou, Egyptňanky
a Maďarky, a což já vím;
jsou Španělky, jsou Kastiljánky —
však Paříž, Paříž hraje prim.

Švýcarky, ty jen zakoktají,
též Bretonky a Toulousanky.
Dvě, pařížsky so štěbetají,
usadí všechny venkovanky
i Pikardky a Lotrinčanky.
Když ke Calais se obrátím,
jsou také jakés Engličanky —
však Paříž, Paříž hraje prim.

Nechte mi moje Pařížanky!
Jsou první se svým uměním.
Žvatlají sic i Taliánky —
však Paříž, Paříž hraje prim!

Item, mám něco pro Margot,
tu tlustou krásku, s níž jsme měli,

já přísahám, by'r Lord, by God,
vztah stejně důvěrný jak vřelý.
Jsem do ní ještě zblázněn celý,
mne ona nemá nerada.
Kdo by jí něco přinést chtěli,
zde, prosím, pro ni balada:

Balada o tlusté Margot

Své dámě sloužím-li a mám ji rád,
zda sprostým řulpasem se proto zvu?
Dovede moc a opětovně dát,
a z lásky k ní já sahám po kordu.
Jak přijdou hosté, džbánek popadnu
a pro víno jdu, aniž ztropím hřmot;
sýr, chléb a ovoce je další chod.
Dím: „Dík,“ když účet tučně vyrovnán,
„jak vás to chytne, buď vám to zas vhod
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan!“

Když nemá vindry a chce se mnou spát,
„No, to by mi tak hrálo,“ na ni řvu,
vidět ji nechci, zabil bych ji snad,
pásek a spodničku i šat s ní rvu,
hrozím, že jí to strhnu jako mzdu.
Za boky chytá se ta Astarot
a kvičí: „Ježíš Marja, na Margot
jsi krátký!“ Třísku popadnu co zbraň,
abych ji třeba do frňáku bod
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.

Pak řekne: „Mír“ a pustí notný smrad –
má život nadmutý jak ropuchu –
a tahat začne mne a muchlovat
a rozkřikne se: „Ne tak pomalu!“
Opilí usnem spánkem ožralů.
Ráno, když břich ji vzbudí ze dřímot,
pozorně, aby nezamáčkla plod,
lehá si na mne. Jsem jak rozmačkán,
jak rajtuje si, vzteklá, čehý, hot,
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.

Vše vystaráno! Nebojím se psot!
Jsme stejné ráže. Dvojice jsme slot.
Lehká a pasák. Špinavý jsme rod.
Lne rovný k rovné. Jako u těch vran.
Oh, tahle špína! Špína je nám vhod.
Nás život vypliv. Plijem na život
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.

Balada mravoučná

Ať falešně znáš v kostky hráti
či odpustky-li prodáváš,
znej lhát a křivě přísahati,
v šejdířů oleji se smaž,
padělej minci, špatně važ
či lupičem buď sakramentským –
kam děje se, co vyděláš?
Všechno jen do putyk a ženským!

Frašky a kouzla zdáš se znáti,
v kuželky hrej a mariáš,
hrej na cimbál, uč rýmovati,
na flétnu pískej, dardu maž;
snad vandrovati s kumštem znáš,
ať laickým či náboženským –
tak se jen přiznej, kam to dáš?
Všechno jen do putyk a ženským!

Těm svinstvům chceš se vyhýbati?
Tak půdu vzdělávat se snaž
a koně uč se zapřahati,
ač studovat-li nehodláš.
Však ti to stačí, uhlídáš.
Ale kam dáváš groše – ven s tím! –,
co v konopí si naděláš?
Všechno jen do putyk a ženským!

Co parády a botek máš,
co šatů s švihem cizozemským,
jdi promazat, ať nastrkáš
všechno jen do putyk a ženským!

Item, čím slepců pamatuji,
jichž vzpomínám si mnohé chvíle?

Já bez pouzdra jim odkazuji –
ke konci závěti se chýle –
zde tyto výtečné své brýle,
aby, až na hřbitov by šli,
rozeznat lidi bohumilé
od nepoctivců dovedli.

Přestává na hřbitově šprým.
K čemu je všeho světa jmění
a lůžko s peřím prachovým,
slast každonoční, každodenní
a tančení a dovádění
a zavrať života i vína?
V rozkoších věčného nic není
a přetrvá jen hřích a vina.

Když vidím tamty lebky, ach,
jak rozhlížím se po márnici...
Rozhodovaly o prosbách?
Byli to dvorští úředníci,
či nosiči jen úpějíci?
Zde ten snad biskup nádherný –
zde ten, co chodil po ulici
a rozsvěcoval lucerny.

Ty lebky, co tu vidím, snad
se před tamtěmi ukláněly,
těm jedněm dáno panovat,
co jiné sotva hnout se směly;
a vida, jak by schůzku měly,
teď leží v jedné kupě tam,
neb o vše přišly, čím se skvěly:
vše jedno, vládce nebo chám.

S dušemi Bůh měj slitování!
Co těl se tkne, ta ztlela již.

Bud' teř to dámy nebo páni,
co měli smetánku a rýř
a tělo heboučké jak plyř:
uř se jim kosti v popel mění,
smíchem ni hrou jich nevzkřísíš.
Spasitel dej jim rozhřešení!

Item, Jakoubku pláteníku –
ne že bych se ho snad byl zřek –
vřak nemám, řeknu bez cavyku,
co by mu takhle přišlo vděk,
leda snad tenhle popěvek;
být změněn v odrhovačku
s pouťovou notou Nanynek,
to by šel arci na dračku:

Rondeau

Ted', když jsem zpátky z vězení,
kde málem vypustil jsem duši,
proč osud znova do mne buší?
Vždyť přece jeho šílení
mohlo už dojít smíření;
nač tedy zas mi pokoj ruší,
když jsem zpátky!

Když vytrvá v tom řádění
a opravdu mne na smrt zkruší,
nebeský dům kéž přijme duši,
ať mohu po všem soužení
k Bohu zpátky!

Item, kde náhrobek je můj,
tam nařizují: u mých hlav
velkými literami stůj,
psán třeba uhlem, epitaf,
jenž vypíše můj los a stav
(viz dále) bez přídávku všeho;
a vděčné potomstvo mne slav
co muže trochu potrhleho:

„Zde, střelen šípem lásky, spí,
jenž na světě měl samý shon,
ten malý žáček chudinký,
co zval se François Villon;
ač v kapse neměl milion,
vše rozdál, stůl i kredenci
a poslední svůj groš a bon.
Nuž, modlete se, milenci.“

Rondeau

Nechť lehké spočinutí má,
nechť v nebesích má věčnou spásu,
jenž sotvakdy si přičich k masu
a znal jen léta hubená;
byl jako ředkev loupaná,
bez vousů, obočí a vlasů.
Nechť lehké spočinutí má.

Světlem ho hnala trýzeň zlá,
neb s protestem zbyl bez ohlasu;
z exilu dostával se v basu,
záda měl celá zmodralá.
Nechť lehké spočinutí má!

Zchystejte tedy k pohřbu vše,
zvon na věži i svíček jas;
cíp neste mého rubáše,
mí dědicové, prosím vás...
Všude, kde měl jsem vous či vlas,
ať po hlavě či na pohlaví,
všechno mne pálí; už je čas,
i skoncuji co hříšník lkavý:

Balada kajícná

Z kartouzy mniši – žebráci –
dominikáni – řeholníci –
holčičky v sukních – lajdáci –
parádní holky – služebníci –
kokety botkou klapající
a všemi mastmi mazané –
floutkové s přezkou na střevíci:
odpusťte, všichni křesťané!

Komedianti na návsi –
nevěstky chodce lákající,
obnažující poprsí –
raubířští chlapi výtržníci –
uličnice a uličníci –
taškářky s blázny sehrané
šašci a masky v motanici:
odpusťte, všichni křesťané!

Leč lotři, řezničtí vy psi,
pro něž jsem ztenčenou měl píci,
jen kůrku, zuby drtící,
vám chtěl bych něco leda říci
ne hubou, ale druhou lící...
Můj zadek, žel, se sotva hne,
i dím – neb rvaček chci se stříci:
odpusťte, všichni křesťané!

Kěž vaše tělo cukající
se do hmoždíře dostane
a cucky zbudou pod palicí...
Odpusťte, všichni křesťané!

Balada závěrečná

Toť k závěti Epilogus:
Chudák už dotrpěl Villon.
Jděte mu, lidi, na funus,
až uslyšíte zvonit zvon.
Váš oděv nachový měj tón:
lásky se mučedníkem stal,
jak na své varle přísáh on,
než se světem se rozžehnal.

Žil jako štvaneč, byl to hnus;
láska naň podnikala hon,
i musil se dát na poklus,
a odsud až po Roussillon
křovisko není ani strom,
kde by byl rukáv nenechal
a kazajku či pantalon,
než se světem se rozžehnal.

Hadříčků zbyl mu sotva kus,
když smrt si přicházela proň,
a zakusil i horších hrůz:
byl zdrán jak od trní či spon
– věřte, já nejsem fanfarón –,
to osten lásky tak ho zdral;
i vydal ještě lásky ston,
než se světem se rozžehnal.

A když už nadcházel mu skon,
co myslíte, že udělal?
Máz burgundského vyzunk on,
než se světem se rozžehnal.

François Villon
Závěť

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 21. 8. 2013